FEATURE STORY

A gentle exit from coal: lessons from the transition in Konin (PL)

The story of phasing out lignite mining in Konin (Eastern Wielkopolska in central Poland) shows that moving away from fossil fuels does not have to involve conflict and protests. Members of the RAISING project consortium met representatives of the PZZ KADRA Trade Union at the Konin Lignite Mine (KWB Konin). The meeting presented the course, challenges and results of the energy and economic transition of the ZEPAK Capital Group and KWB Konin.

A voice from Konin in Brussels

A symbolic turning point in the fight for a just transition of the region was the speech given by Alicja Messerschmidt, chair of the KADRA Trade Union Alliance at KWB Konin, at a meeting of the Platform for Coal Regions in Transition in Brussels in 2019. The union leader's determination paved the way for a series of direct talks with EU commissioners and representatives of the Polish government. Alicja Messerschmidt stresses that the key to success was building trust among workers and constant communication: *"We went through the transition very calmly. There were no protests, no strikes. People simply trusted us."* The chair regularly reported back to the workforce after each trip, building trust between the employees and the social partners.

14 trade unions at one table

The changes in Konin were relatively gentle for the local community, with no strikes or protests. The key to success proved to be the cooperation of 14 trade union organisations, which sat down at one table with the then president of the ZEPAK Capital Group, supported by expert input from the INSTRAT Foundation. Together they prepared a workers' programme and a citizens' bill on protective measures, which gathered 100,000 signatures.

The agreement was a response to the inevitable end of mining. In 1982, when the Lubstów opencast mine was launched, nearly 8,900 people worked at the mine alone; today only 72 employees remain at KWB Konin, and the last extraction at the Tomisławice opencast mine is scheduled for March next year.

The Road to Employment after Coal

Thanks to the efforts of the social partners, PLN 257 million was secured, including PLN 180 million from the European Commission and about PLN 77 million from the state budget, for a dedicated workers' programme, "The Road to Employment after Coal". The initiative covers current and former employees, their families, subcontractors and now also residents of the region. The average allocation per participant is PLN 150,000.

The programme responds to the challenges of an ageing workforce (the average age exceeds 50) by offering subsidised employment with new employers for up to 24 months. Employers can also obtain funds to buy the machinery, tools or equipment needed to create a job. Those who choose to become entrepreneurs can receive a grant of up to PLN 120,000 and bridging support of PLN 2,100 per month for 24 months to cover fixed running costs. These measures led, among other things, to a social cooperative set up by 20 former employees, who now repair heavy equipment for the army. It was not without problems, however. The *de minimis* aid limit proved to be a barrier, restricting the possibility of fully financing the cooperative's development. Another challenge was the exclusion of EU funding for the purchase of machinery and equipment powered by fossil fuels.

A green future

A legacy of the transition is the gradual reclamation of former opencast mining pits for agricultural, forestry and recreational use. The best example is the former Jóźwiń opencast mine, where the final pit was turned into a reservoir with a recreational complex, an amphitheatre, a rope park and cycle paths. In this way, Konin shows that a responsible approach to people and the environment can open a new chapter in the region's history.

POLISH

Łagodne odejście od węgla. Wnioski z transformacji w Koninie

Historia wygaszania wydobycia węgla brunatnego w Koninie pokazuje, że odejście od paliw kopalnych nie musi wiązać się z konfliktami i protestami. Członkowie konsorcjum projektu RAISING w Koninie spotkali się z przedstawicielami związku zawodowego PZZ KADRA przy Kopalni Węgla Brunatnego (KWB) Konin. W czasie spotkania przedstawiono przebieg, wyzwania oraz efekty transformacji energetyczno-gospodarczej Grupy Kapitałowej ZEPAK i KWB.

Głos z Konina w Brukseli

Symbolicznym punktem zwrotnym w walce o sprawiedliwą transformację regionu stało się wystąpienie Alicji Messerschmidt, przewodniczącej Porozumienia Związków Zawodowych KADRA przy KWB Konin, podczas posiedzenia platformy regionów górniczych w Brukseli w 2019 roku. Determinacja liderki związkowej utorowała drogę do serii bezpośrednich rozmów z unijnymi komisarzami oraz przedstawicielami polskiego rządu. Alicja Messerschmidt podkreśla, że kluczem do sukcesu było budowanie zaufania wśród pracowników i stała komunikacja: *„Przeszliśmy transformację bardzo spokojnie. Nie było żadnych protestów, żadnych strajków. Ludzie po prostu zaufali nam”*. Przewodnicząca regularnie informowała załogę o wynikach każdego wyjazdu, budując zaufanie pomiędzy pracownikami a stroną społeczną.

14 związków przy jednym stole

Proces zmian w Koninie przebiegł stosunkowo łagodnie dla otoczenia społecznego, bez strajków i protestów. Kluczem do sukcesu okazała się współpraca 14 organizacji związkowych, które usiadły do wspólnego stołu z ówczesnym prezesem Grupy Kapitałowej ZEPAK, oraz eksperckim zapleczem Fundacji INSTRAT. Przygotowano program pracowniczy oraz obywatelski projekt ustawy osłonowej, pod którym zebrano 100 tysięcy podpisów.

Porozumienie to było reakcją na nieuchronny koniec wydobycia. O ile w 1982 roku przy uruchamianiu odkrywki Lubstów w samej kopalni pracowało blisko 8900 osób, o tyle dziś w KWB Konin pozostało zaledwie 72 pracowników, a ostatnie wydobycie na odkrywce Tomisławice zaplanowano na marzec przyszłego roku.

Droga do zatrudnienia po węglu

Efektem starań strony społecznej było pozyskanie 257 milionów złotych, w tym 180 mln zł z Komisji Europejskiej oraz 77 mln zł z budżetu państwa na dedykowany program pracowniczy „Droga do zatrudnienia po węglu”. Inicjatywa obejmuje obecnych i byłych pracowników, ich rodziny, kooperatorów, a obecnie także mieszkańców regionu. Średnia alokacja na jednego uczestnika wynosi 150 tysięcy złotych.

Program odpowiada na wyzwania starzejącej się kadry (średnia wieku przekracza 50 lat), oferując subsydiowane zatrudnienie u nowych pracodawców przez okres do 24 miesięcy. Pracodawca może też pozyskać fundusze na zakup maszyn, narzędzi lub wyposażenia niezbędnego do utworzenia stanowiska pracy. Osoby, które wybrały drogę przedsiębiorcy mogły otrzymać do 120 tysięcy złotych dotacji i wsparcie pomostowe w kwocie 2100 zł przez 24 miesiące, przeznaczonych na pokrycie stałych opłat bieżących. Wskutek tych działań powstała m.in. spółdzielnia socjalna stworzona przez 20 byłych pracowników, którzy obecnie naprawiają ciężki sprzęt dla wojska. Nie obyło się jednak bez problemów. Barierą okazał się limit pomocy *de minimis*, który ograniczył możliwość pełnego sfinansowania rozwoju spółdzielni socjalnej. Wyzwaniem okazały się też wykluczenia dotyczące finansowania ze środków unijnych zakupu maszyn i urządzeń opartych o paliwa kopalne.

Zielona przyszłość

Trwałym śladem transformacji jest sukcesywna rekultywacja wyrobisk po górnictwie odkrywkowym na cele rolne, leśne i rekreacyjne. Najlepszym przykładem jest dawna odkrywka Jóźwiń, gdzie wyrobisko końcowe przekształcono w zbiornik wodny z kompleksem rekreacyjnym, amfiteatrem, parkiem linowym oraz ścieżkami rowerowymi. W ten sposób Konin udowadnia, że odpowiedzialne podejście do ludzi i środowiska pozwala otworzyć nowy rozdział w historii regionu.

CZECH

Šetrný odchod od uhlí: poučení z transformace uhelného regionu Konin (PL)

Příběh útlumu těžby hnědého uhlí v Koninu (Wielkopolska region in central Poland) ukazuje, že odchod od fosilních paliv nemusí být spojen s konflikty a protesty. Členové konsorcia projektu RAISING se v Koninu setkali se zástupci odborového svazu PZZ KADRA při hnědouhelném dole Konin (KWB Konin). Zástupci odborů popsali, jak probíhala energetická a ekonomická transformace kapitálové skupiny ZEPAK a KWB Konin, kde se objevily potíže a jaký byl výsledek.

Hlas z Koninu v Bruselu

Symbolickým zlomem v boji za spravedlivou transformaci regionu se stalo vystoupení Alicje Messerschmidtové, předsedkyně Odborové aliance KADRA při KWB Konin, na zasedání Platformy pro uhelné regiony v transformaci v Bruselu v roce 2019. Odhodlání odborové předsedkyně otevřelo cestu k sérii přímých jednání s evropskými komisaři a zástupci polské vlády. Alicja Messerschmidtová zdůrazňuje, že klíčem k úspěchu bylo budování důvěry mezi zaměstnanci a neustálá komunikace: *„Transformací jsme prošli velmi klidně. Nebyly žádné protesty, žádné stávky. Lidé nám prostě důvěřovali.“* Předsedkyně pravidelně informovala zaměstnance o výsledcích každé cesty a budovala tak důvěru mezi zaměstnanci a sociálními partnery.

14 odborů u jednoho stolu

Změny v Koninu proběhly pro místní komunitu poměrně šetrně, bez stávek a protestů. Klíčem k úspěchu se ukázala spolupráce 14 odborových organizací, které usedly ke společnému stolu s tehdejším předsedou představenstva kapitálové skupiny ZEPAK a s odbornou podporou nadace INSTRAT. Byl připraven program pro zaměstnance a občanský návrh zákona o ochranných opatřeních, pod který se podařilo shromáždit 100 tisíc podpisů.

Tato dohoda byla reakcí na nevyhnutelný konec těžby. Zatímco v roce 1982, kdy byl otevřen povrchový lom Lubstów, pracovalo jen v samotném dole téměř 8 900 lidí, dnes v KWB Konin zůstalo pouhých 72 zaměstnanců a ukončení těžby v povrchovém lomu Tomisławice je naplánováno na březen příštího roku.

Cesta k zaměstnání po uhlí

Díky úsilí sociálních partnerů se podařilo získat 257 milionů zlotých, z toho 180 milionů zlotých od Evropské komise a více než 77 milionů zlotých ze státního rozpočtu, na specializovaný program pro zaměstnance „Cesta k zaměstnání po uhlí“. Iniciativa zahrnuje současné i bývalé zaměstnance, jejich rodiny, subdodavatele a nyní také obyvatele regionu. Průměrná částka na jednoho účastníka činí 150 tisíc zlotých.

Program reaguje na výzvy stárnoucí pracovní síly (průměrný věk přesahuje 50 let) a nabízí dotované zaměstnání u nových zaměstnavatelů po dobu až 24 měsíců. Zaměstnavatel může také získat prostředky na nákup strojů, nástrojů nebo vybavení potřebného k vytvoření pracovního místa. Ti, kdo se rozhodnou podnikat, mohou získat dotaci až 120 tisíc zlotých a překlenovací podporu ve výši 2 100 zlotých měsíčně po dobu 24 měsíců na pokrytí stálých provozních nákladů. Díky těmto opatřením vzniklo mimo jiné sociální družstvo založené 20 bývalými zaměstnanci, kteří dnes opravují těžkou techniku pro armádu. Neobešlo se to však bez problémů. Překážkou se ukázal limit podpory *de minimis*, který omezil možnost plně financovat rozvoj sociálního družstva. Výzvou bylo také vyloučení financování nákupu strojů a zařízení na fosilní paliva z prostředků EU.

Zelená budoucnost

Trvalým odkazem transformace je postupná rekultivace vytěžených prostor po povrchové těžbě pro zemědělské, lesnické a rekreační účely. Nejlepším příkladem je bývalý povrchový lom Jóźwiń, kde byla zbytková jáma přeměněna na vodní nádrž s rekreačním areálem, amfiteátrem, lanovým parkem a cyklostezkami. Konin tak dokazuje, že odpovědný přístup k lidem a životnímu prostředí umožňuje otevřít novou kapitolu v dějinách regionu.

GERMAN

Ein sanfter Kohleausstieg: Lehren aus dem Strukturwandel in Konin (PL)

Die Geschichte des Ausstiegs aus dem Braunkohleabbau in Konin zeigt (Ostgroßpolen in Zentralpolen), dass die Abkehr von fossilen Energien nicht zwangsläufig mit Konflikten und Protesten verbunden sein muss. Mitglieder des Konsortiums des Projekts „RAISING“ trafen sich in Konin mit Vertretern der Gewerkschaft PZZ KADRA im Braunkohletagebau Konin (KWB Konin). Bei dem Treffen wurden der Verlauf, die Herausforderungen und die Ergebnisse des Energie- und Wirtschaftswandels der ZEPAK-Kapitalgruppe und der KWB Konin vorgestellt.

Eine Stimme aus Konin in Brüssel

Ein symbolischer Wendepunkt im Kampf für einen gerechten Strukturwandel der Region war die Rede von Alicja Messerschmidt im Jahr 2019 in Brüssel. Die Vorsitzende des Gewerkschaftsbündnisses KADRA bei KWB Konin sprach dort auf einem Treffen der Plattform für Kohleregionen im Wandel. Die Entschlossenheit der Gewerkschaftsführerin ebnete den Weg für eine Reihe direkter Gespräche mit EU-Kommissaren und Vertretern der polnischen Regierung. Alicja Messerschmidt betont, dass der Schlüssel zum Erfolg im Aufbau von Vertrauen unter den Beschäftigten und in ständiger Kommunikation lag: *„Wir haben den Übergang sehr ruhig bewältigt. Es gab keine Proteste, keine Streiks. Die Menschen haben uns einfach vertraut.“* Nach jeder Reise berichtete die Vorsitzende der Belegschaft regelmäßig und baute so stetig Vertrauen zwischen den Arbeitnehmern und den Sozialpartnern auf.

14 Gewerkschaften an einem Tisch

Die Veränderungen in Konin verliefen für die lokale Gemeinschaft vergleichsweise sanft, ohne Streiks oder Proteste. Als Schlüssel zum Erfolg erwies sich die Zusammenarbeit von 14 Gewerkschaftsorganisationen, die sich gemeinsam mit dem damaligen Vorstandsvorsitzenden der ZEPAK-Kapitalgruppe an einen Tisch setzten und dabei von der INSTRAT-Stiftung fachlich unterstützt wurden. Gemeinsam erarbeiteten sie ein Arbeitnehmerprogramm sowie einen Bürgergesetzentwurf zu Schutzmaßnahmen, für den 100.000 Unterschriften gesammelt wurden.

Die Vereinbarung war die Antwort auf das unvermeidliche Ende des Bergbaus. Als 1982 der Tagebau Lubstów in Betrieb genommen wurde, arbeiteten allein im Tagebau fast 8.900 Menschen. Heute sind bei KWB Konin nur noch 72 Mitarbeiter beschäftigt, und die letzte Förderung im Tagebau Tomisławice ist für März nächsten Jahres geplant.

Der Weg in die Beschäftigung nach der Kohle

Dank des Engagements der Sozialpartner konnten 257 Millionen PLN gesichert werden – darunter 180 Millionen PLN von der Europäischen Kommission und mehr als 77 Millionen PLN aus dem polnischen Staatshaushalt – für ein spezielles Arbeitnehmerprogramm namens „Der Weg in die Beschäftigung nach der Kohle“. Die Initiative richtet sich an derzeitige und ehemalige Beschäftigte, deren Familien, Subunternehmer und mittlerweile auch an die Bewohner der Region. Die durchschnittliche Fördersumme pro Teilnehmer beträgt 150.000 PLN.

Das Programm reagiert auf die Herausforderungen einer alternden Belegschaft (das Durchschnittsalter liegt bei über 50 Jahren), indem es subventionierte Beschäftigungsverhältnisse bei neuen Arbeitgebern für bis zu 24 Monate anbietet. Arbeitgeber können zudem Fördermittel für den Kauf von Maschinen, Werkzeugen oder Geräten erhalten, die zur Schaffung eines Arbeitsplatzes erforderlich sind. Wer sich für den Schritt in die Selbstständigkeit entscheidet, kann einen Zuschuss von bis zu 120.000 PLN sowie eine Überbrückungshilfe von 2.100 PLN pro Monat für 24 Monate zur Deckung der festen Betriebskosten erhalten. Diese Maßnahmen führten unter anderem zur Gründung einer Sozialgenossenschaft durch 20 ehemalige Mitarbeiter, die heute schweres Gerät für das Militär reparieren. Allerdings verlief dies nicht ohne Probleme. Die De-minimis-Beihilfegrenze erwies sich als Hürde, die die Möglichkeiten zur vollständigen Finanzierung der Weiterentwicklung der Genossenschaft einschränkte. Eine weitere Herausforderung war der Ausschluss von EU-Fördermitteln für den Kauf von Maschinen und Geräten, die mit fossilen Brennstoffen betrieben werden.**Eine grüne Zukunft**

Ein Erbe des Strukturwandels ist die schrittweise Rekultivierung ehemaliger Tagebauflächen für die land- und forstwirtschaftliche sowie für die Freizeitnutzung. Das beste Beispiel dafür ist der ehemalige Tagebau Jóźwiń, dessen Restloch in einen Stausee mit einem Freizeitkomplex, einem Amphitheater, einem Kletterwald und Radwegen umgewandelt wurde. Auf diese Weise zeigt Konin, dass ein verantwortungsbewusster Umgang mit Mensch und Umwelt ein neues Kapitel in der Geschichte der Region aufschlagen kann.